

Planowanie niezbędnych przychodów

Zagadnienie: alokacja kosztów eksploatacji gminnego systemu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na taryfowe grupy odbiorców.

Podstawa prawna:

- [1] ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. „o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków”
- [2] **RMB** - Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. 2006 r. Nr 127 poz. 886).

Wykonuje : przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne w rozumieniu art. 2 pkt 4) ww. ustawy

Stosowane określenia i oznaczenia – omawiamy w zakończeniu artykułu.

Wprowadzenie

Cechą usług publicznych – takich jak zbiorowa dostawa wody i zbiorowe odprowadzanie ścieków komunalnych, jest:

- niezmiennosc w okresie obowiązywania taryfy, określonych prawem cen i stawek taryfowych,
- zachowanie zasady samofinansowania usług, oraz
- dążenie do sprawiedliwego obciążenia odbiorców kosztami wytworzenia usługi.

W konsekwencji:

- gwarantowany dostęp do usług po stałej cenie powoduje stały wzrost kosztów eksploatacji posiadanych urządzeń, z pomocą których usługi są świadczone, albowiem ich publiczny charakter ma wpływ na rozmijanie się zapotrzebowania na nie ze zdolnościami produkcyjnymi posiadanych obiektów wodociągowo-kanalizacyjnych¹,
- zasada samofinansowania uwiera najsłabszych ekonomicznie odbiorców usług, a
- dążenie do sprawiedliwego podziału obciążeń między odbiorców usług jest zasadniczym argumentem w walce o wypracowanie społecznej zgody na kolejną podwyżkę cen.

Rozwiązania tego dylematu upatrujemy na płaszczyźnie techniczno-ekonomicznej działającego przedsiębiorstwa – dostawcy usług, gdzie ustalony sposób postępowania technicznego generuje określone koszty eksploatacji, przy czym zarówno zjawiska techniczne jak i ekonomiczne są

¹ Tu: uzdatnia wody, oczyszczania ścieków i pompowania wody lub ścieków z terenów niżej położonych ku wyżynom.

Taryfy zbiorowego zaopatrzenia /../

mierzone i rejestrowane. W tym ujęciu zjawiskom eksploatacyjnym (technicznym) ściśle odpowiadają zjawiska ekonomiczne, których interpretacja jest podstawą dla określenia ww. sprawiedliwych podziałów i ukształtowania reguły samofinansowania usług.

W tym ujęciu zdarzeniom eksploatacyjnym (technicznym) ściśle odpowiadają zdarzenia ekonomiczne, których interpretacja jest podstawą dla określenia ww. sprawiedliwych podziałów i ukształtowania reguły samofinansowania usług.

Koszty pojawiają się tam, gdzie aktywujemy zasoby bez względu na charakter tej aktywacji. Dostawa każdego 1 m³ wody wymaga nakładów na ujęcie wody surowej, jej uzdatnienie oraz dostawę do odbiorców; wymaga również nakładów na utrzymanie posiadanych urządzeń w stanie zdatności eksploatacyjnej. Rygorystyczny charakter umów o dostawę usług wymaga nakładów na obsługę tych rygorów.

Alokacja kosztów podąża w ślad za sposobami technicznej i ekonomicznej obsługi tych potrzeb i rygorów.

%

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne spełniające kryteria art. 2 pkt 4) ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. „o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków” działa w warunkach swobody gospodarczej na własną odpowiedzialność, w tym odpowiedzialność wynikającą z ewentualnych roszczeń odbiorców wody, którym przedsiębiorstwo i ustawodawca zapewniają ciągłość dostawy wody o odpowiednie jakości.

Ewentualne roszczenia odbiorców wody uzasadnione przerwaniem ciągłości świadczenia usług zależą od uzasadnionych strat które ci odbiorcy (przedsiębiorcy) ponieśli w wyniku przerwania ciągłości świadczenia usług. Na tej podstawie określone są różnice w potencjalnym zagrożeniu przedsiębiorstwa² roszczeniami między podstawowym odbiorcami usług jakimi są gospodarstwa domowe od np. podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Strategia inspekcyjna utrzymania urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych.

Istota tej strategii polega na podejmowaniu przez upoważnionego działań uprzedzających niekorzystny rozwój wydarzeń związanych z awaryjnością maszyn, urządzeń i instalacji. Realizacja tej strategii może odbywać się wg różnych zasad i organizacji. Najprostszym rozwiązaniem jest dokonywanie odpowiednio częstych inspekcji tych urządzeń w celu badania i rejestrowania symptomów możliwej awarii i podejmowanie na tej podstawie kroków zaradczych. Inspekcje te dokonywane są z częstotliwością, zależną od stanu zagrożenia oraz ryzyka zwanego z materializacją tego zagrożenia. W konsekwencji tego, dokonuje się inspekcji posiadanych obiektów z różną częstotliwością, co w skali roku przekłada się na różne rejestrowane koszty ich utrzymania.

Gdy do obiektów tych przypisać można odbiorców usług wg taryfowych grup odbiorców to powstają warunki dla zróżnicowania kosztów (eksploatacji) przypisywanych tym odbiorcom. Jest to jeden z mechanizmów różnicowania cen i stawek taryfowych odpowiednio do angażowanych sił i środków –o ilości wykonywanej pracy.

Alokacja kosztów wg strategii inspekcyjnej.

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne nie ma możliwości ubezpieczenia się od zdarzeń zależnych od sposobu eksploatacji posiadanych urządzeń, dlatego musi to kompensować zróżnicowaną intensywnością obsługi eksploatacyjnej urządzeń decydujących o ciągłości

² Tu kosztach obsługi tych roszczeń

Taryfy zbiorowego zaopatrzenia /../

dostawy wody do „priorytetowych„ odbiorców jej usług. Tam gdzie inspekcja techniczna jest przeprowadzana raz w tygodniu i tam gdzie analogiczna inspekcja dokonywana jest raz na miesiąc tam pojawia się zróżnicowanie alokowanych: kosztów pracy oraz kosztów usług obcych (na wodzie i ściekach) oraz kosztów pośrednich – zarządu (na ściekach).

Dążąc do sprawiedliwego obciążania kosztami poszczególnych taryfowych grup odbiorców zobowiązani jesteśmy do zauważenia tego zróżnicowania i uwzględnienia go w kalkulacji jak w Tabelach E i D dokumentacji taryfy.

Podstawą dla tego zróżnicowania jest przypisany wybranym urządzeniom rzeczywisty³ czas pracy ludzi i maszyn – z rozróżnieniem na prace związane z usługą zbiorowego zaopatrzenia, i na prace pozostałe. Dotyczy to zarówno komórek organizacyjnych generujących koszty bezpośrednie eksploatacji jak i koszty pośrednie – tu. nadzór i zarząd organizacji.

Czas ten może być rejestrowany systematycznie lub wybiórczo dla ustalenia ww. klucza podziałowego. Ustalony na tej zasadzie wskaźnik podziału – klucz podziałowy po zatwierdzeniu przez kierownika organizacji staje się zasobem jej systemu finansowo-księgowego.

W przykładowo omawianej dokumentacji taryfy uwzględniono – dla wody

Tabela E.							
L.p.	Współczynnik alokacji	Wyszczególnienie	J.miary	Otwock - taryfowa grupa odbiorców (TGO)			
				Ogółem	Gospodarstwa domowe-cele socjalno-bytowe	Użyteczność Publiczna	PHU
0	1	2	3	4	5	6	7
1	A	Sprzedaż roczna wody	m ³ /rok	1 628 608	1 343 756	187 783	97 069
			%	100,00%	82,51%	11,53%	5,96%
2	B	Przewidywane roczne opłaty za korzystanie ze środowiska - usługi zaopatrzenia w wodę	zł/12 m-cy	182 083	150 236	20 995	10 853
			%	100,00%	82,51%	11,53%	5,96%
2a	B2	Strategia inspekcyjna eksploatacji	%	100,00%	59,45%	17,15%	23,40%

Gdzie, ww. Tabeli E:

- Przypisano 59,45 % kosztów (wynagrodzeń i usług obcych) do TGO – gospodarstwa domowe, zamiast 82,51% jak by wynikało z udziału tej TGO w ogólnej sprzedaży usług przedsiębiorstwa do odbiorców.
- Odwrotna relacja 23,40% i 5,96% zastosowana została dla TGO –PHU podmioty prowadzące działalność gospodarczą (produkcyjną, usługową i handlową).

Znaczy to, że inspekcje przypisane do gospodarstw domowych będą rzadsze (mniej przypisanych pieniędzy), a częstsze dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (i dla użyteczności publicznej).

³ ... nie nominalny.

Taryfy zbiorowego zaopatrzenia /../

Analogiczną zasadę można zastosować dla działalności kanalizacyjnej przedsiębiorstwa. Sposób traktowania ryzyka (ekonomicznego) odnoszonego do ewentualnych kosztów obsługi roszczeń wybranych odbiorców usług jest analogiczny do ryzyka (operacyjnego) związanego z obsługą podmiotów realizujących usługi publiczne, np. urzędy, ośrodki zdrowia, instytucje edukacji i wychowania itp.

Jak zapisano w Tabelach E – gdzie współczynnik alokacji jest ustalany, oraz Tabeli D, gdzie jest stosowany, wskazane współczynniki alokacji powinny być nazwane, wyliczone i zastosowane.

Zastosowanie ww. współczynników alokacji nie jest charakterystyczne (i stałe) dla przedsiębiorstwa ale jedynie dla odbiorcy usług, dlatego wskaźniki te mogą różnić się gdy przedsiębiorstwo świadczy usługi w szerszym zakresie określonym porozumieniem międzygminnym o świadczeniu usług „wod-kan.

Alokacja kosztów wg klucza podziałowego odpowiadającego zmiennemu obciążeniu ładunkiem zanieczyszczeń ścieków dostarczanych przez odbiorców zaliczanych do różnych taryfowych grup odbiorców ma zastosowanie przy alokacji kosztów: materiałów, energii i usług obcych na taryfowe grupy odbiorców.

Zróżnicowanie to jest mierzone wskaźnikami BZT₅ i ChZT⁴ u głównych dostawców ścieków przed ich wprowadzeniem do urządzeń gminnej sieci kanalizacyjnej – co reguluje przepis ustawy⁵, oraz jest rejestrowane zgodnie z procedurą wewnętrzną przedsiębiorstwa.

Przykładowy opis takiej procedury udostępniamy zainteresowanym w ramach seminariów WEKTORÓW.

Stosowane określenia i oznaczenia:

- **Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne** – przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju działalność;
- **Niezbędne przychody** niezbędne przychody – wartość przychodów w danym roku obrachunkowym, zapewniających ciągłość zbiorowego zaopatrzenia w wodę odpowiedniej jakości i ilości i zbiorowego odprowadzania ścieków, które przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne powinno osiągnąć na pokrycie uzasadnionych kosztów, związanych z ujęciem i poborem wody, eksploatacją, utrzymaniem i rozbudową urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych oraz osiągnięcie zysku;
- **Planowane niezbędne przychody** – niezbędne przychody przed ich korektą, o której mowa w art. 24 ust 4 ustawy.
- **Koszty eksploatacji** – koszty użytkowania i utrzymania gminnego systemu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków oraz przypisane im koszty zasilania i niezbędnego nadzoru.
- **Planowane koszty eksploatacji** – planowane nakłady na bieżące użytkowanie, utrzymanie i zasilanie gminnego systemu wodociągowego lub kanalizacyjnego niezbędne dla zapewnienia ciągłości świadczenia usług o jakości określonej prawem.

⁴ Przy czym BZT₅ badamy u wszystkich wytypowanych dostawców ścieków, a ChZT tylko u dostawców prowadzących działalność gospodarczą – takie zróżnicowanie jest i skuteczne i oszczędne.

⁵ Art. 9. ust 3. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane do prowadzenia regularnej kontroli ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych i ścieków przemysłowych oraz kontroli przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych.

Taryfy zbiorowego zaopatrzenia /../

- **Taryfa** – zestawienie ogłoszonych publicznie cen i stawek opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków oraz warunki ich stosowania;
- **Taryfowe grupy odbiorców (TGO)** - taryfowa grupa odbiorców usług – odbiorców wyodrębnionych na podstawie charakterystyki zużycia wody lub odprowadzanych ścieków, warunków zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, a także na podstawie sposobu rozliczeń za świadczone usługi;
- **Alokacja** - uznanie określonej taryfowej grupy odbiorców usług właściwymi rodzajami kosztów i niezbędnych przychodów; [§ 2 ust 3]
- **Współczynnik alokacji** — współczynnik określający procentowy udział w łącznych kosztach danego rodzaju kosztów związanych z określoną taryfową grupą odbiorców usług; [§ 2 ust 4]
- **Ryzyko ekonomiczne** – tu: koszt obsługi niepewności co do możliwych przyczyn utraty ciągłości dostawy wody lub odprowadzania ścieków lub pogorszenia jakości tych usług skutkujących roszczeniami odbiorców usług, a w konsekwencji utratą istotnej części planowanych przychodów.
- **Ryzyko operacyjne** – ryzyko ekonomiczne materializujące się w okresie krótszym niż czas obowiązywania taryfy.